

ТЕНДЕНЦІЇ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ІНТЕРНЕТ-ПОСЕРЕДНИКІВ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Катерина Гайдай

*аспірантка НДІ інтелектуальної власності НАПрН України
ORCID: 0009-0008-9141-1142*

У статті висвітлено загальні тенденції та періоди становлення й подальшого реформування нормативно-правих актів Європейського Союзу, присвячених регулюванню відносин, пов'язаних з діяльністю постачальників проміжних послуг (інтернет-посередників) у мережі Інтернет. Охарактеризовано основні акти ЄС у вказаній сфері, проаналізовано чинники їх зміни, зокрема, з точки зору судової практики, розвитку технологій та розширення впливу інтернет-посередників на суспільні відносини в цифровому вимірі. Окреслено генезис відповідальності інтернет-посередників як основного аспекту нормативно-правового регулювання.

Ключові слова: електронна комерція, інтернет-посередники, онлайн-платформи, законодавство ЄС

Постановка проблеми. У сучасному інформаційному суспільстві постачальники послуг проміжного характеру в інформаційній сфері відіграють одну з ключових ролей у культурному обміні, забезпеченні доступу до інформації та комунікацій. Постачальники послуг проміжного характеру в інформаційній сфері, або, як їх можна назвати інакше, інтернет-посередники, «служують» користувачам мережі Інтернет на багатьох рівнях — від найнижчого, яким можна вважати апаратно-технічне забезпечення доступу до Інтернету й інших інформаційно-комунікаційних послуг, і до верхнього організаційно-програмного рівня платформ обміну інформацією та електронної комерції. На верхньому рівні такі посередники виконують важливу функцію впорядкування потоків інформації та пакетів даних, сприяючи усуненню інформаційного хаосу та роблячи доступ користувачів до інформації зручним і стабільним. Інтернет-посередники беруть безпосередню участь в організації та забезпеченні руху і комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності в мережі Інтернет — у цьому контексті визначення їх правового статусу й особливостей нормативно-правового регулювання їх діяльності становить окрему сферу науково-практичного інтересу. Підходи, принципи й досвід європейських законодавців у рамках цього дослідження видається актуальним з урахуванням євроінтеграційних процесів, які в поточних умовах розвитку української правової системи будуть надалі поглиблюватися.

Літературний огляд. Певні аспекти правового регулювання правовідносин, що складаються у зв'язку з діяльністю постачальників проміжних послуг у мережі Інтернет, а саме — у контексті електронної комерції, розкривалися українськими дослідниками В. Б. Марченко, А. В. Кирилук, О. О. Мацкевич, К. О. Зеровим, Ю. В. Петрунєнко,

---

О. М. Вінник, Д. Д. Євтушенком, К. М. Краус, М. О. Перепелицею, Р. Ю. Царьовим, О. Ю. Шкригун та іншими. Однак на вітчизняних теренах науки відсутні дослідження, присвячені нормативно-правовому регулюванню діяльності постачальників проміжних послуг. В іноземній доктрині дослідженню питань, пов'язаних з інтернет-посередниками як учасниками правовідносин, присвячені роботи учених В. Москон, М. Хусовек, Е. Розаті, Г. Фрозіо. Можна констатувати, що досліджувана тематика мало розроблена як у національній, так і в зарубіжній правовій науці.

Мета дослідження — з'ясування закономірностей, чинників та загальних тенденцій розвитку правового регулювання діяльності постачальників проміжних послуг у мережі Інтернет, включаючи європейські підходи до визначення видів відповідних суб'єктів, відповідальності останніх у контексті їхнього впливу на рух та правову дійсність різноманітних цифрових речей, об'єктів права інтелектуальної власності та прав користувачів мережі Інтернет.

Виклад основного матеріалу. Європейська спільнота здебільшого фокусується на пасивній ролі інтернет-посередників у передачі інформації та обігу об'єктів інтелектуальної власності в мережі. Організація економічного розвитку та співробітництва (ОЕРС), зокрема, вказує, що «(...) хоча вони допомагають у процесі передачі/розповсюдження, посередники не ініціюють рішення щодо розповсюдження контенту, продуктів або послуг, які перетинають їхні мережі чи сервери». Організація пропонує таке визначення цих суб'єктів: «Інтернет-посередники об'єднують або сприяють транзакціям між третіми сторонами в Інтернеті. Вони надають доступ, розміщують, передають та індексують контент, продукти та послуги, створені третіми особами в Інтернеті, або надають послуги на основі Інтернету третім сторонам» [1, с. 9]. До таких посередників ОЕРС відносить постачальників доступу до Інтернету та послуг (ISP); постачальників обробки даних і веб-хостингу, включаючи реєстраторів доменних імен; інтернет-пошукові системи та портали; посередників електронної комерції, де ці платформи не мають власності на товари, що продаються; платіжні системи в Інтернеті та спільні мережеві платформи, які включають інтернет-публікацію та трансляцію; платформи, які самі не створюють і не володіють контентом, що публікується чи транслюється [1, с. 9].

Розвиток європейського законодавства у сфері регулювання правовідносин, учасниками яких є інтернет-посередники, можна умовно поділити на три етапи (періоди). Перший етап — становлення та розробка нормативно-правової бази, що заклала фундамент для визначення основних підходів, які підлягають імплементації в національне законодавство держав-членів ЄС. Цей етап розпочався у 2000 році з прийняттям Директиви 2000/31/ЄС про електронну комерцію і тривав до середини 2010-х років, коли діяльність національних судів, розроблення національного регулювання держав-членів ЄС та напрацювання комітетів законотворчих органів ЄС відобразили потребу реформування наявної нормативно-правової бази, яка вже не відповідала викликам суспільно-технічного прогресу. Другий етап включає трансформаційні процеси органічного розширення нормативно-правового регулювання, покликаною ліквідувати прогалини застарілої нормативної бази. Третій, новітній етап, що розпочався у 2018 році прийняттям нового Регламенту (ЄС) 2018/1971 Європейського Парламенту та Ради від 11 грудня 2018 року про заснування Органу європейських регуляторів електронних комунікацій (Body of European Regulations for Electronic Communications, BEREC) та Агентства підтримки BEREC (BEREC Office) і Європейського кодексу електронних комунікацій, можна охарактеризувати як період активної уніфікації європейського законодавства та переходу від регулювання шляхом прийняття директив до регулювання актами безпосередньої дії — регламентами, та відповідного реформування відповідальності інтернет-посередників, що кореспондуватиме викликам інтенсивного науково-технічного прогресу.

На першому етапі була прийнята Директива про електронну комерцію 2000/31/ЄС [2], яка є одним з провідних актів у сфері регулювання діяльності інтернет-посередників у

ЄС. Протягом останніх 23 років вона була неодноразово доповнена та змінена відповідно до вимог часу та нових напрацювань судової практики Європейського Союзу. Крім того, 14 вересня 2016 року Європейська комісія прийняла низку ініціатив і законодавчих пропозицій, як було оголошено в Стратегії єдиного цифрового ринку для Європи, прийнятій у травні 2015 року [3]. Ґрунтовний перегляд діючого законодавства у сфері електронних комунікацій мав на меті забезпечити більш ефективну нормативно-правову інституційну базу для того, щоб зробити телекомунікаційні правила відповідними меті як частину створення правильних умов для Єдиного цифрового ринку. Вони включають, серед іншого, розгортання мереж з'єднання дуже високої пропускної здатності та більш скоординоване управління радіоспектром для бездротових мереж. Комісія прагнула створити рівні умови для передових цифрових мереж та інноваційних послуг [4, с. 9]. Європейський кодекс електронних комунікацій був одним з результатів утілення згаданої стратегії.

Структура регулювання відповідальності інтернет-посередників складається з правових норм як на рівні ЄС, так і на національному рівні, а також добровільних інструментів, таких як кодекси поведінки та меморандуми про взаєморозуміння, які підписували представники галузі, часто за сприяння або контролю з боку державних установ. Крім того, ці правила мають різні — суб'єктивні та об'єктивні — сфери застосування, причому одні застосовуються трансверсально до потенційно всіх інтернет-посередників, а інші застосовуються лише до певних типів інтернет-посередників, порушень або діяльності. Вимоги до відповідальності інтернет-посередників також суттєво різняться: вони можуть ґрунтуватися на принципі загального звільнення від відповідальності, викладеному в Директиві про електронну комерцію, включати зобов'язання щодо інформування та розширення повноважень користувачів і застосування процедурних і технічних інструментів, а також встановлювати обов'язки щодо блокування, видалення та запобігання повторному завантаженню матеріалів, які порушують авторські права. Загалом Європейський Парламент визнає, що система є складною та часто недостатньо визначеною і що залученим суб'єктам важко зрозуміти, коли саме до них застосовується певне зобов'язання та яка поведінка є належною [4, с. 9]. Як обґрунтовує у своїй статті науковець Беррак Генч-Гельгеч, «Директиву про електронну комерцію критикували за неповне досягнення своєї мети уніфікації, невстигання за темпами розвитку Інтернету та недостатньо ефективний захист основних прав сторін, оскільки вона надає посередникам широкі можливості діяти на власний розсуд» [5, с. 25].

Основним аспектом правового регулювання статусу інтернет-посередників є особливості їх цивільно-правової відповідальності, оскільки інтернет-посередники забезпечують комунікацію користувачів мережі, обіг об'єктів інтелектуальної власності та комерційну діяльність суб'єктів цивільних відносин і потенційно можуть мати вплив на такі обіг і діяльність з точки зору обмеження доступу та блокування неправомірного контенту. Директива про електронну комерцію запровадила для онлайн-посередників, що виконують власне передачу, кешування та хостинг, режим обмеження цивільно-правової відповідальності за незаконну поведінку третіх осіб, що діють онлайн, використовуючи при цьому їхні сервіси, який у науково-практичній літературі отримав назву режиму «безпечної гавані». Як вказує В. Москон, «протягом останніх двох десятиліть режим «безпечної гавані», встановлений Директивою про електронну комерцію, був наріжним каменем вільного обігу інформації та розширення цифрових ринків» [6, с. 978]. Водночас імплементація цієї директиви в законодавство країн-членів ЄС та застосування її принципів Європейським Судом справедливості протягом останніх десятиліть продемонстрували проблеми, неузгодженості та недоліки, що, разом зі стрімким прогресом у розвитку інформаційних технологій, диктували європейському законодавцю необхідність багатопланових, ґрунтовних та системних змін.

У доктрині приділяється увага основним проблемам Директиви про електронну комерцію, що стали фактором реформації європейського законодавства у цій сфері [7], які

можна узагальнити так: 1) неоднозначне тлумачення терміна «послуга інформаційного суспільства», що призводить до відмінностей у визнанні тих чи інших інтернет-посередників хостинг-провайдерів, посередниками, що забезпечують власне передачу інформації, чи провайдерів хешування; 2) умови «безпечної гавані» та зобов'язання щодо повідомлення і видалення незаконного контенту не є чіткими та містять положення, що можуть бути неодноково розтлумачені національними судами; неповнота процедурних норм щодо повідомлення та видалення контенту, зокрема, відсутність положень щодо можливості надання відповіді на повідомлення та видалення контенту (лише кілька держав-членів запровадили процедури зустрічного повідомлення, що дає змогу користувачам оскаржити запит на видалення незаконних матеріалів); невизначеність режиму «duty of care» та заборони загального моніторингу, що призвело до неузгодженості в підходах суддів Європейського Суду справедливості стосовно того, чи зобов'язані інтернет-посередники здійснювати активний моніторинг контенту, та складність застосування положень про звільнення інтернет-посередників від цивільно-правової відповідальності з урахуванням положень Директиви 2004/48/ЄС про забезпечення прав інтелектуальної власності [8], що зобов'язували інтернет-посередників активно діяти задля виконання судових рішень стосовно захисту прав інтелектуальної власності користувачів; директива містила положення тільки про звільнення від відповідальності, що не кореспондувало викликом часу та створювало невизначеність і прогалини в питанні притягнення інтернет-посередників до відповідальності й накладення на них певних зобов'язань з метою належного дотримання прав користувачів.

Ключова роль онлайн-посередників у наданні можливості третім особам здійснювати як законну, так і незаконну діяльність та зростаючий економічний вплив таких посередників створили серйозну проблему для правової бази, розробленої приблизно 20 років тому. Необхідність урахування змін в інформаційно-комунікаційних технологіях у зв'язку зі стрімким науково-технічним прогресом спонукала європейських законотворювачів шукати нові рішення та підходи до врегулювання діяльності на віртуальних теренах Всесвітньої мережі. Як зазначає В. Москон, «судова практика ЄС рухалася двома паралельними шляхами, з одного боку, звужуючи сферу дії режиму «безпечної гавані», а з іншого боку, поступово збільшуючи використання судових заборон проти інтернет-посередників» [6, с. 978].

Протягом другого періоду розвитку європейського законодавства у визначеній сфері з плином прогресу роль інтернет-посередників поступово трансформувалася та розширювалася, що призвело до поглиблення їхньої взаємодії з контентом користувачів та підвищення ризиків порушень прав інтелектуальної власності, прав споживачів та ризиків завдання шкоди користувачам. Активна роль інтернет-посередників означала накладення на них додаткової відповідальності та скорочення можливості використати привілеї режиму «безпечної гавані». З 2014 року інтернет-посередники були визнані Європейським Судом справедливості своєрідними цензорами руху цифрових матеріалів; зокрема, суд зобов'язав провайдерів доступу до Інтернету (див. CJEU UPC Telekabel 2014 [9]), а також провайдерів бездротових локальних мереж (див. CJEU McFadden 2016 [10]) блокувати доступ до «піратського» сайту. У цей період дещо змінився підхід до міри відповідальності інтернет-посередників: з непрямої відповідальності суди починають тяжіти до концепту прямої відповідальності. Це відбулося у різних сферах діяльності посередників, зокрема стосовно поводження з персональними даними (див. CJEU Google Spain 2014 [11]), розміщення гіперпосилань (див. CJEU GS Media 2016 [12]), об'єктів авторського права (CJEU Stichting Brein/Ziggo 2017 [13], CJEU Stichting Brein/Wullems 2017 [14]). У 2017 році Європейська комісія випустила звернення до Європейського Парламенту під назвою «Відслідковування нелегального контенту онлайн». Щодо посилення відповідальності інтернет-платформ», у якому висвітлила низку правових проблем та підкреслила, що «...наразі в ЄС не існує узгодженого та послідовного підходу до

видалення незаконного контенту» [15, с. 5], акцентуючи увагу на необхідності гармонізації й уніфікації підходів до обов'язків інтернет-посередників щодо поводження з незаконним контентом, а також тлумачення поняття незаконного контенту. У 2018 році Директивою ЄС № 2018/1808 була доповнена Директива 2010/13/ЄС щодо надання аудіо-візуальних медіа послуг; зобов'язання провайдерів платформ для обміну відео щодо поводження з незаконним контентом були розширені [16]. У 2017 році у Німеччині було зроблено безпрецедентний крок щодо посилення відповідальності соціальних мереж та онлайн-платформ. Закон Німеччини про захист прав у мережах, або закон NetzDG, був спрямований перш за все на боротьбу з виявами ненависті в Інтернеті. Відповідно до закону, який набув чинності 1 січня 2018 року, онлайн-платформи могли бути општрафовані на суму до 50 млн євро за системну нездатність видалити незаконний контент [17].

Більш ніж 20-річна історія розвитку і трансформації правової парадигми регулювання діяльності інтернет-посередників мала наслідком прийняття низки новітніх актів, покликаних осучаснити та гармонізувати європейське законодавство у цій сфері. Зокрема до актів, що були прийняті протягом третього (новітнього) періоду розвитку законодавства ЄС, можна віднести такі: Директива ЄС № 2019/790 про авторське право на єдиному цифровому ринку (далі — Директива DSM), Директива ЄС № 2018/1972 про заснування Європейського кодексу про електронні комунікації, Директива № 2019/1150 про просування добросовісності та прозорості для корпоративних користувачів онлайн-послуг проміжного характеру, Регламент (ЄС) 2022/1925 Європейського Парламенту та Ради від 14 вересня 2022 року про конкурентні та чесні ринки в цифровому секторі та про внесення змін до Директив (ЄС) 2019/1937 та (ЄС) 2020/1828 (Акт про цифрові ринки), Регламент (ЄС) 2022/2065 Європейського Парламенту та Ради від 19 жовтня 2022 року про єдиний ринок цифрових послуг і внесення змін до Директиви 2000/31/ЄС (Акт про цифрові послуги).

Протягом третього періоду важливу роль у розвитку системи нормативно-правового регулювання електронних комунікацій загалом та інтернет-посередників зокрема відіграла діяльність BEREC. Його правова основа викладена в Регламенті BEREC. Чинний Регламент BEREC замінює Регламент (ЄС) № 1211/2009 Європейського Парламенту та Ради від 25 листопада 2009 року про заснування Органу європейських регуляторів електронних комунікацій (BEREC) та Офісу, який був частиною пакету реформ телекомунікацій [18].

Регламент визначає мету, правові основи, принципи та завдання BEREC, одним з яких згідно з п. а) ст. 1 є «розробити та поширити серед національних регулятивних органів (НРО) передову практику регулювання, таку як загальні підходи, методології або керівні принципи щодо впровадження нормативної бази ЄС» [19]. Важливо зазначити, що рішення BEREC не підлягають виконанню самі по собі. Стаття 3.3 містить опис цього питання: «НРО та Комісія повинні максимально враховувати будь-яку думку, рекомендацію, керівні принципи, поради чи найкращу нормативну практику, прийняту BEREC». Він інформуватиме комісію та різні НРО, проте, безперечно, не надає їм прямих вказівок, а отже, вони не прив'язані до нього суворо. Здебільшого BEREC діє як наглядовий орган за НРО, що означає, що на практиці НРО та комісія зазвичай дотримуються вказівок BEREC. Робота BEREC спрямована перш за все на забезпечення належного й безпечного функціонування електронних комунікацій і зв'язку, доступу користувачів до швидкого з'єднання та врегулювання інтересів «технічних» посередників мережі, які надають послуги комунікацій. Одним з визначних результатів діяльності BEREC є прийняття у 2018 році Європейського кодексу електронних комунікацій [20], який демонстрував прагнення створити уніфіковані правила на єдиному цифровому ринку ЄС, охопивши всі електронні комунікаційні мережі та послуги, наскільки це можливо (п. (7) Преамбули Кодексу). Контрольно-рекомендаційна та консультативна діяльність BEREC є виявом загальної тенденції до уніфікації

правових позицій органів держав-членів та відіграє важливу роль у законотворчому процесі Європейської комісії.

Серед нових законодавчих положень, що стосуються онлайн-посередників, саме Директива DSM [21] вперше декларувала зміну підходу до відповідальності онлайн-посередників за порушення третіми сторонами. Зокрема ст. 17 Директиви передбачає систему прямої відповідальності для постачальників послуг обміну онлайн-контентом (OCSSP) за порушення авторських прав, вчинені їхніми користувачами. У ст. 17 зазначено, що OCSSP здійснюють акт доведення до загального відома, коли вони надають публічний доступ до творів, захищених авторським правом, завантажених їхніми користувачами, і несуть відповідальність за такі дії, якщо вони не виконують обов'язку дбайливого ставлення. Отже, стосовно порушення авторських прав, як підкреслює В. Москон, «ст. 17 до певної міри відступає від режиму «безпечної гавані» Директиви про електронну комерцію і відкриває шлях до посилення підзвітності та відповідальності онлайн-посередників» [6, с. 980]. Складно також не погодитися зі згаданою дослідницею, що «нові правила відповідальності за порушення авторського права є лише прикладом більш загальної тенденції, яка виходить за межі сфери авторського права та включає також антимонопольне та конкурентне законодавство, а саме питання зменшення економічної та політичної влади великих онлайн-платформ» [6, с. 979].

Отже, слідуючи тенденції щодо уніфікації, гармонізації та узгодження правових позицій у європейському правовому полі, у лютому 2020 року Європейська комісія оголосила про Пакет актів про цифрові послуги (Digital Services Act Package). Акт про цифрові послуги (DSA) і Акт про цифрові ринки (DMA) утворюють єдиний набір правил, які застосовуються в усьому ЄС. Вони мають дві основні цілі: 1) створити безпечніший цифровий простір, у якому захищені основні права всіх користувачів цифрових послуг; 2) створити рівні умови для сприяння інноваціям, зростанню та конкурентоспроможності як на єдиному європейському ринку, так і в усьому світі [22].

Акт про цифрові послуги (DSA) [23] набув чинності 16 листопада 2022 року. DSA буде діяти в ЄС безпосередньо та підлягає застосуванню через п'ятнадцять місяців або з 1 січня 2024 року, залежно від того, що настане пізніше, з дати набуття чинності [24, с. 27].

DSA запроваджує обов'язки і систему підзвітності та прозорості для постачальників посередницьких послуг, таких як: провайдери доступу до Інтернету, послуги хостингу, зокрема хмарні послуги та послуги веб-хостингу, реєстратори доменних імен, онлайн-ринки, магазини застосунків, платформи для економічної колаборації (агрегатори тощо), соціальні мережі, платформи для обміну контентом, онлайн-платформи для подорожей і проживання.

Акт про цифрові послуги також містить спеціальні правила щодо дуже великих онлайн-платформ (VLOP) і дуже великих онлайн-пошукових систем (VLOSE), якими користуються понад 10 % з 450 млн споживачів у ЄС [23].

Акт про цифрові послуги охороняє права та забезпечує інтереси всіх залучених сторін, зокрема громадян ЄС, шляхом:

- боротьби з незаконним контентом в Інтернеті, включаючи товари та послуги, шляхом:
  - 1) підвищення контролю над тим, що бачать користувачі в Інтернеті, та інформування про рекламу, яку вони бачать;
  - 2) оновлення, завантаження, надання доступу до ... функціоналу, що дає змогу легко позначати незаконний контент або продукти, ворожнечу та дезінформацію;
  - 3) надання засобів для співпраці платформ з «довіреними позначками»;
  - 4) накладення зобов'язань з відстеження трейдерів на онлайн-ринках;
- розширення можливостей користувачів і громадянського суспільства, зокрема:

- 1) введення можливості оскаржити рішення щодо модерації вмісту та вимагати відшкодування за допомогою механізму оскарження або судового захисту;
  - 2) забезпечення доступу для органів влади та дослідників до ключових даних, створених дуже великими платформами для оцінки онлайн-ризиків;
  - 3) забезпечення прозорості щодо низки питань, у тому числі щодо алгоритмів, які використовуються для рекомендації контенту чи продуктів;
- оцінювання та пом'якшення ризиків, зокрема:
    - 1) зобов'язання VLOP і VLOSE запобігати зловживанню своїми системами, а їхні системи управління ризиками — проходити незалежні аудити;
    - 2) системи для швидкого та ефективного реагування на кризи, що впливають на громадську безпеку чи здоров'я населення;
    - 3) гарантії для дітей та обмеження на використання конфіденційних персональних даних для цільової реклами;
  - посилення нагляду та забезпечення дотримання закону всіма постачальниками посередницьких послуг, з важливою роллю незалежних координаторів цифрових послуг у кожній державі-члені ЄС та Європейської ради цифрових послуг, окрім того Європейська комісія має додаткові наглядові повноваження щодо VLOP та VLOSE.

Акт про цифрові послуги також доповнює та змінює положення Директиви про електронну комерцію.

Акт про цифрові ринки (DMA) набув чинності 1 листопада 2022 року [25]. Він встановлює набір чітко визначених об'єктивних критеріїв для ідентифікації «гейткіперів» (цензорів). Гейткіпери — це великі цифрові платформи, що надають так звані основні платформні послуги, наприклад онлайн-пошукові системи, магазини застосунків, служби обміну повідомленнями. Гейткіперам доведеться дотримуватися вимог і заборон, перелічених у DMA. Зокрема вони будуть зобов'язані: 1) дозволити третім особам взаємодіяти з власними сервісами в певних ситуаціях; 2) надавати своїм бізнес-користувачам доступ до даних, які вони генерують під час використання платформи; 3) надавати компаніям, які рекламують на їхній платформі, інструменти та інформацію, необхідні рекламодавцям і видавцям для проведення власної незалежної перевірки своїх рекламних оголошень; 4) дозволити своїм бізнес-користувачам просувати свої пропозиції та укладати договори зі своїми клієнтами за межами платформи гейткіпера [26].

Водночас DMA забороняє гейткіперам:

- 1) ставитися до послуг і продуктів, які пропонує сам гейткіпер, більш сприятливо в рейтингу, ніж до подібних послуг або продуктів, які пропонують треті сторони на платформі гейткіпера;
- 2) не дозволяти споживачам посилатися на інші компанії за межами їхніх платформ;
- 3) забороняти користувачам видаляти будь-яке попередньо встановлене програмне забезпечення або програму, якщо вони цього бажають;
- 4) відстежувати кінцевих користувачів за межами основного сервісу платформи гейткіперів з метою цільової реклами без отримання вираженої згоди на це [26].

Навколо вищевказаних актів відбувалося багато дискусій, і досі їхня дія перебуває під пильним наглядом європейської спільноти. Утім прийняття DSA стало частиною втілення стратегії цифрового розвитку ЄС [27], що підтверджує усвідомлення європейським законодавцем важливості ролі інтернет-посередників у функціонуванні та розвитку єдиного цифрового ринку, що відповідатиме європейським цінностям. На погляд автора дослідження, стрімкий розвиток технологій, збільшення кількості онлайн-посередників та диверсифікація методів і форм здійснення ними діяльності, а також збільшення капіталізації та їхнього впливу на цифрову економіку спричинили законодавчий запит європейського суспільства на посилення відповідальності, накладення додаткових обов'язків і вищій ступінь залученості до процесів здійснення та захисту прав користувачів.

Висновки. Отже, протягом останніх десятиліть розвиток законодавства ЄС у сфері регулювання правовідносин, учасниками яких є інтернет-посередники, пройшов три періоди: період становлення, період трансформації та формування нових підходів до особливостей цивільно-правової відповідальності інтернет-посередників і новітній період прийняття нових нормативно-правових актів у цій сфері. Протягом останніх двох періодів діяльність європейських судів та законодавчих органів відобразила процес подальшого регулювання діяльності онлайн-посередників, закономірного уточнення, усунення прогалин та уніфікації правил, які застосовуються до відповідальності інтернет-посередників. Тенденція притягнення інтернет-посередників до відповідальності виходить за межі сфери інтелектуальної власності та включає захист прав споживачів, антимонопольне законодавство і законодавство про конкуренцію. До того ж, є помітною тенденція до уніфікації європейського законодавства на більш високому ієрархічному рівні, тобто перехід від регулювання шляхом прийняття директив до безпосереднього законодавчого регулювання через регламенти. У той час як директиви встановлюють загальні принципи та напрями, що повинні бути в подальшому імплементовані державами-членами ЄС на національному рівні, а цей процес, як правило, супроводжується виникненням суперечностей та відмінностей між законами країн ЄС і, як наслідок, призводить до прийняття суперечливих з точки зору уніфікованості правового поля рішень Європейським судом справедливості, — регламенти, прийняті Європейським Парламентом, є нормативними актами прямої дії та застосовуються безпосередньо на національному рівні правових систем держав-членів ЄС. Новітнє законодавство Євросоюзу містить оновлені положення щодо відповідальності інтернет-посередників, критеріїв звільнення від відповідальності, а також покладає на інтернет-посередників нові зобов'язання, підкреслюючи їхню значну роль в обігу об'єктів інтелектуальної власності та дотриманні прав користувачів мережі. Вищевказане свідчить про тенденцію до посилення нормативного регулювання цієї сфери, підвищення уваги європейського законотворця до неї, надання правовим механізмом стимулюючої та заборонної сили завдяки встановленню суттєвих штрафних санкцій як міри відповідальності за порушення прийнятих правил.

Перелік використаних джерел

1. *OECD. The economic and social role of Internet intermediaries (April 2010).* URL: <https://www.oecd.org/digital/ieconomy/44949023.pdf> (дата звернення: 01.04.2024).
2. *Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the Internal Market ('Directive on electronic commerce').* URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32000L0031> (дата звернення: 01.04.2024).
3. *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social committee and the Committee of the regions: a Digital Single Market Strategy for Europe.* URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52015DC0192> (дата звернення: 01.04.2024).
4. *EPRS | European Parliamentary Research Service. Liability of online platforms. STUDY. Panel for the Future of Science and Technology. PE 656.318 – February 2021.* URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/656318/EPRS_STU\(2021\)656318_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/656318/EPRS_STU(2021)656318_EN.pdf) (дата звернення: 01.04.2024).
5. *B. Genç-Gelgeç. Regulating Digital Platforms: Will the DSA Correct Its Predecessor's Deficiencies? Croatian Yearbook of European Law and Policy. 2022. № 18. P. 25–60.*
6. *Moscon V. Free Circulation of Information and Online Intermediaries – Replacing One «Value Gap» with Another. IIC — International Review of Intellectual Property and Competition Law. 2020. No. 51. P. 977–982.*

7. *Madiega T. Reform of the EU liability regime for online intermediaries. Background on the forthcoming Digital Services Act. EPRS | European Parliamentary Research Service. May 2020. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/-IDAN/2020/649404/EPRS_IDA\(2020\)649404_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/-IDAN/2020/649404/EPRS_IDA(2020)649404_EN.pdf) (дата звернення: 01.04.2024).*
8. *Directive 2004/48/EC of The European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the enforcement of intellectual property rights. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1537970768386&uri=CELEX:32004L0048> (дата звернення: 01.04.2024).*
9. *CJEU as of 27 March 2014. UPC Telekabel Wien GmbH v Constantin Film Verleih GmbH and Wega Filmproduktionsgesellschaft mbH. Case C-314/12. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1537971004541&uri=CELEX:62012CJ0314> (дата звернення: 01.04.2024).*
10. *CJEU as of 15 September 2016. Tobias Mc Fadden v Sony Music Entertainment Germany GmbH. Case C-484/14. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1537971097043&uri=CELEX:62014CJ0484> (дата звернення: 01.04.2024).*
11. *CJEU as of 13 May 2014. Google Spain SL and Google Inc. v Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) and Mario Costeja González. Case C-131/12. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1538030286422&uri=CELEX:62012CJ0131> (дата звернення: 01.04.2024).*
12. *CJEU as of 8 September 2016. GS Media BV v Sanoma Media Netherlands BV and Others. Case C-160/15. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1537971865116&uri=CELEX:62015CJ0160> (дата звернення: 01.04.2024).*
13. *CJEU as of 14 June 2017. Stichting Brein v Ziggo BV and XS4All Internet BV. Case C-610/15. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1537972114755&uri=CELEX:62015CJ0610> (дата звернення: 01.04.2024).*
14. *CJEU as of 26 April 2017. Stichting Brein v Jack Frederik Wullems. Case C-527/15. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1537972114755&uri=CELEX:62015CJ0527> (дата звернення: 01.04.2024).*
15. *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social committee and the Committee of the regions. Tackling Illegal Content Online. Towards an enhanced responsibility of online platforms. 28.9.2017. COM(2017) 555 final. 20 p. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/communication-tackling-illegal-content-online-towards-enhanced-responsibility-online-platforms> (дата звернення: 01.04.2024).*
16. *Directive (EU) 2018/1808 of the European Parliament and of the Council of 14 November 2018 amending Directive 2010/13/EU on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the provision of audiovisual media services (Audiovisual Media Services Directive) in view of changing market realities. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32018L1808> (дата звернення: 01.04.2024).*
17. *Act to Improve Enforcement of the Law in Social Networks. (Network Enforcement Act) URL: <https://perma.cc/7UCW-AA3A> (дата звернення: 08.10.2023).*
18. *The BEREC website. URL: <https://www.berec.europa.eu/en/berec/mission-strategy> (дата звернення 01.04.2024).*
19. *Regulation (EU) 2018/1971 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2018 — establishing the Body of European Regulators for Electronic Communications (BEREC) and the Agency for Support for BEREC (BEREC Office), amending Regulation (EU) 2015/2120 and repealing Regulation (EC) No 1211/2009. URL:*

-
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32018R1971> (дата звернення: 01.04.2024).
20. Directive (EU) 2018/1972 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2018 establishing the European Electronic Communications Code (Recast) Text with EEA relevance. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2018.321.01.0036.01.ENG (дата звернення: 01.04.2024).
21. Directive (EU) 2019/790 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on copyright and related rights in the Digital Single Market and amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/790/oj> (дата звернення: 01.04.2024).
22. European Commission official website. Shaping Europe's digital future. The Digital Services Act package. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digital-services-act-package> (дата звернення: 01.04.2024).
23. Regulation (EU) 2022/2065 of the European Parliament and of the Council of 19 October 2022 on a Single Market For Digital Services and amending Directive 2000/31/EC (Digital Services Act). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32022R2065> (дата звернення: 01.04.2024).
24. Гайдай К. О. Тенденції нормативно-правового регулювання онлайн-посередників у Європейському Союзі: Законодавство України у сфері інтелектуальної власності та його правозастосування: національні, європейські та міжнародні виміри: матеріали XI Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених та студентів з проблем інтелектуальної власності (м. Київ, 12.10.2023) : ел. збірник / КНУ імені Т. Шевченка, НДІ інтелектуальної власності НАПрН України, УКРНОІВІ. Київ, 2023. С. 24–30.
25. Regulation (EU) 2022/1925 of the European Parliament and of the Council of 14 September 2022 on contestable and fair markets in the digital sector and amending Directives (EU) 2019/1937 and (EU) 2020/1828 (Digital Markets Act). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32022R1925> (дата звернення: 01.04.2024).
26. European Commission official website. About the Digital Markets Act. URL: https://digital-markets-act.ec.europa.eu/about-dma_en (дата звернення: 01.04.2024).
27. European Commission official website. First report on the State of the Digital Decade calls for collective action to shape the digital transition. September 27, 2023. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_4619 (дата звернення: 01.04.2024).

Kateryna Haidai

PhD student of the Intellectual Property Scientific Research Institute of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine

Tendencies in legal regulation of Internet intermediaries in the European Union

The article provides a general description of the process of formation and subsequent reform of the European Union legislation regulating legal relations with the participation of intermediate service providers (internet intermediaries).

The study of the main EU regulations governing the activities of Internet intermediaries is carried out using the historical method. The author's classification of the periods of development of EU legislation in the relevant area into three stages (periods) includes the period of formation of legislation governing legal relations involving Internet interme-

diaries, the period of transformation of the existing legal framework, and the latest period, which includes the adoption of regulations as acts of direct effect. The author highlights the peculiarities of the formation, development, and reformation of EU legal acts regulating legal relations involving Internet intermediaries. The author identifies and describes the factors that influenced the reform of legislation and highlights the problems and judicial practice on this issue. The author describes, in particular, the ambiguous interpretation of the term «information society service,» the problematic nature of the so-called «safe harbor» regime, the vagueness of the obligation to report and remove illegal content, the uncertainty of the «duty of care» regime and the prohibition of general monitoring, which led to inconsistencies in the approaches of the judges of the European Court of Justice, and the difficulty of applying the provisions on the exemption of Internet intermediaries from civil liability.

The author substantiates the general tendency of the transformation of approaches to the liability of Internet intermediaries, in particular, in the context of changing the so-called “safe harbor” regime towards strengthening liability and imposing on Internet intermediaries the obligation to take certain active steps to ensure intellectual property rights and other rights of users on the Internet, in particular, through the prism of key provisions of Regulation (EU) 2022/2065 of the European Parliament and of the Council of 19 October 2022 and Regulation (EU) 2022/1925 of the European Parliament and of the Council of 14 September 2022.

Keywords: e-commerce, internet intermediaries, online platforms, EU legislation

*Рекомендовано відділом авторського права і суміжних прав
НДІ інтелектуальної власності (протокол № 4 від 25.04.2024 р.)*

Подано / Submitted: 15.04.2024

Доопрацьовано / Revised: 25.04.2024

Прийнято до публікації / Accepted: 03.05.2024